

СЕРГЕСЬВ ЮРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри морського та митного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВЛАСНОСТІ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

Швидкий розвиток інвестиційних відносин та зростання ролі інвестицій в економічному розвитку України зумовлює необхідність підвищення ефективності правового регулювання інвестування, в тому числі іноземного, а також правового захисту інвестицій. Варто зазначити, що станом на теперішній час існує значна кількість висновків та правових позицій вітчизняних судів, зміст яких відображає особливості функціонування механізму захисту інвестицій в Україні.

Виділимо особливості захисту прав інвесторів на прикладі окремих кейсів та визначимо правові позиції Верховного Суду щодо захисту власності та інвестицій.

Так, одним з показових спорів у цій сфері є справа № 910/18647/19 («кейс Ашан») за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «С.П.Т.» та ТОВ «АБС Технолоджи» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Пелучо», Державного підприємства «Сетам», Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів про визнання недійсними результатів електронних торгів, визнання недійсним договору купівлі-продажу, витребування земельної ділянки.

У даному кейсі фактично йдеться про продаж трьох земельних ділянок площею 13,6632 га, 1,2893 га, 11,9356 га, що знаходяться за адресою: Одеська область, Овідіопольський район, с. Мізікевича, ж/масив «Ульянівка», масив «Радужний» на електронних торгах, процедуру проведення яких було грубо порушено, з огляду на що позивачі фактично були позбавлені права власності на земельні ділянки.

До основних порушень, допущених під час реалізації земельних ділянок, належать наступні:

- арешт на спірні земельні ділянки було накладено у зв'язку з тим, що вони є предметом кримінального правопорушення та існувала необхідність у їх збереженні, запобіганні подальшого продажу, зміні території та складу... Фактично мала місце реалізація активів без згоди власника.

- мало місце істотне заниження вартості спірної земельної ділянки при її реалізації на електронних торгах;

- строк підготовки до електронних торгів було безпідставно скорочено, що зумовило незабезпечення участі усіх заінтересованих осіб в електронних торгах та унеможливило проведення конкурентних торгів.

Відповідні вимоги розглядались в рамках трьох справ: – № 910/18645/19, № 910/18646/19, № 910/18647/19. Провадження у двох з наведених справ (№ 910/18645/19, № 910/18646/19) зупинено з огляду на те, що справу № 910/18647/19 передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

5 жовтня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 910/18647/19 та дійшла висновку про наявність підстав для скасування постанови суду апеляційної інстанції та залишення в силі рішення суду першої інстанції. Велика Палата Верховного Суду звернула увагу на те, що відповідно до частини першої статті 388 ЦК України якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише у разі, якщо майно: 1) було загублене власником або особою, якій він передав майно у володіння; 2) було викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння; 3) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом. Відповідно до частини другої цієї статті майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень [1].

Не можна також залишити поза увагою справу № 926/1779/15 про розірвання договору купівлі-продажу та повернення об'єкта приватизації, під час розгляду якої Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду **узагальнив та систематизував гарантії, які надаються іноземним інвесторам на території України** Договором між Україною та Сполученими Штатами Америки від 04.03.1994 року, ратифікованим Україною, та вітчизняним законодавством.

Верховний Суд наголосив на тому, що:

- інвестиціям повсякчас надаватиметься справедливий та неупереджений режим, вони користуватимуться повним захистом і безпекою і ні в якому випадку їм не буде надано режим гірший, ніж той, що встановлений міжнародним правом;

- держава не буде ніяким чином перешкоджати шляхом прийняття невмотивованих або дискримінаційних заходів управлінню, функціонуванню, утриманню, вживанню, користуванню, придбанню доходів, розширенню або розпорядженню інвестиціями;

- мета приватизації державою належного їй майна полягала у тому аби залучити платоспроможного інвестора та надати йому можливість, у даному випадку, добудувати об'єкт приватизації для розвитку підприємництва в Україні, створити нові робочі місця тощо. Після оплати інвестором набутого ним у власність об'єкту інвестицій на державі України лежить обов'язок забезпечити режим максимального сприяння інвестору, у даному випадку, у добудові об'єкта незавершеного будівництва;

- саме на державі у особі всіх державних органів лежить обов'язок організувати сприяння іноземному інвестору у всіх його діях, спрямованих на виконання взятих на себе приватизаційних зобов'язань [2].

Крім того, Верховний Суд в декількох інших справах щодо захисту інвестицій/власності дійшов наступних висновків:

- інвестиційний договір не є правовстановлюючим документом на земельну ділянку, отримання земельної ділянки у користування буде відбуватись після завершення будівництва на підставі чинного законодавства України. Положення інвестиційного договору не є підставою для автоматичного, поза передбаченою законодавством процедурою набуття інвестором права власності на земельну ділянку;

- іноземне підприємство, про яке йдеться у статті 117 Господарського кодексу України, у розумінні Закону України «Про режим іноземного інвестування», фактично є різновидом підприємства з іноземними інвестиціями, визначальною ознакою якого є особливі вимоги до його учасників (ними можуть бути лише іноземні інвестори) та частки у статутному капіталі (в іноземному підприємстві іноземна інвестиція має становити 100%);

- порушення, допущені покупцем акцій заводу, не є істотними, якщо:

 - основні види діяльності підприємства збережено;

 - колективний договір укладено;

 - підприємство продовжує випуск приладів, не виявляючи ознак неплатоспроможності;

 - звіти про фінансові результати свідчать про щорічне збільшення доходів від

 - реалізації продукції та чистого прибутку;

 - виробництво модернізовано, що надає можливість знизити собівартість продукції. Разом з тим, недосягнення запланованих на п'ять років вперед рівнів прибутку в умовах політичної та фінансово-економічної кризи в країні, значного дорожчання енергоносіїв, не може вважатися істотним порушенням умов договору;

- за своєю суттю та правовою природою інвестиційний контракт є інвестиційним договором, укладеним між двома суб'єктами господарювання. Водночас, інвестиційний договір, як окремий вид цивільно-правових договорів, може містити положення різних видів цивільно-правових договорів залежно від предмету та цілей інвестування (договору про спільну діяльність, капітального будівництва, кредиту, купівлі-продажу, довірчого управління майном). З огляду на відсутність в інвестиційному контракті конкретних строків виконання відповідачем своїх зобов'язань по облаштуванню фундаменту і встановленню фундаментної плити відповідач повинен був виконати зазначене зобов'язання у розумні строки (Постанова КГС/ВС від 11.02.2020 року у справі № 910/15004/18) [3].

Аналіз судової практики Верховного Суду за 2019-2021 роки свідчить про заміну традиційних правових позицій, проте, на нашу думку, до цього часу зберігається проблематика відсутності єдності та стабільності судової практики. Інвестори та власники бізнесу продовжують очікувати, що в найближчий час Верховний Суд сформує однозначні позиції,

що забезпечать можливість належного та безпечного ведення бізнесу в Україні та сприятимуть зростанню інвестицій в економіку України.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховного Суду від 05 жовтня 2021 року. Справа N 910/18647/19. Провадження № 12-88rc20. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/100259273?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03
2. Постанова Верховного Суду від 31 травня 2018 року. Справа № 926/1779/15. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=74570858&red=100003b2d5f1728e665d3bf37ed1f6b084cd71&d=5>
3. Постанова КГС ВП від 11.02.2020 року у справі № 910/15004/18. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_11_02_2020_roku_u_spravi_910_15004_18/

Ключові слова: правові позиції Верховного Суду, судова практика, захист власності, інвестиції, права інвесторів.

Key words: legal positions of the Supreme Court, judicial practice, protection of property, investments, investors' rights.

КРІЛЬ РОМАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри морського та митного права*

КОНВЕНЦІЯ МДП ТА ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МИТНОЇ ПРОЦЕДУРИ ТРАНЗИТУ

Одну з головних ролей у створенні процедури транзиту, нині відомої як Конвенція МПД (TIR), відіграв Міжнародний союз автомобільного транспорту (МСАТ) (англ. *The International Road and Transport Union (IRU)*). Сам МСАТ було утворено у 1948 році як об'єднання національних автомобільних транспортних асоціацій восьми західноєвропейських країн з метою представлення їх інтересів у новоствореній Економічній Комісії ООН для Європи (ЄЕК ООН/UNECE). Саме завдяки співробітництву цих двох організацій у 1949 році і було підписану першу Угоду TIR, як інструмент сприяння післявоєнної внутрішньо-європейської торгівлі на тлі складних геополітичних відносин [1].

На практиці Угода 1949 року була актом, яким запроваджувалося часткове застосування низки проектів конвенцій, розроблених ЄЕК ООН, у т.ч. і Проекту митної конвенції про міжнародні дорожні перевезення товарів. Вже редакція зазначеного проекту 1949 року (ст. 4) закладала базові принципи здійснення транзиту автомобільним транспортом до яких відносилися: